

Slovanski ostanki v dolini Anniviers.

Spisal *Davorin Trstenjak.*

V dolini Anniviers (Einfisch, Fischthal) v kantonu valliškem na Švicarskem živi narodič, čigar slovanska narodnost se je še le v novejših časih odkrila.

Ker imajo ljudje navado, uživati sirovo povojeno meso, mislili so nekteri ethnografi, da so to ostanki Hunov, Froebel pa je hotel v njih najti ostanke onih Magyarov, ki so št. gallski samostan razdrli in se obrnoli potém proti Italiji. Drugi so hoteli iz krajnih imen: Mischabel, Iserabel sklepati, da so potomci onih Saracenov, ki so leta 942. v Provenči razsajali in se bili prè od ondot vrinoli v doline švicarskih Alp. Ali obrazi prebivalcev anniviersske doline ne pričujejo za semitsko njihovo pokolenje. Nekteri švicarski pisatelji so začeli trditi, da so Anniviersčanje potomci starih Kelto, češ v njih narečji se nahajajo sledovi keltskega jezika.

Preje nego dokažem njih slovansko narodnost, hočem narisati njihovo življenje po popisu, kakoršnega najdem v časniku: „Revue Suisse“.

Anniviersčanje so pastirji, vinorejci in poljedelci. Vsako mladoletje se podajo iz svojih hribov v dolino, da v vinogradih delo opravijo. Po tem pride setev, in dasi je ravno zaradi nerodovite zemlje to delo truda-polno, pridelajo vendar prav lepo rž.

Ko se meseca junija raztali sneg, ženejo svojo živinico na planinske pašnike. O kresu pride njih župnik na planino in blagoslovi ondi njihovo živino, da jej ne škodujejo hudi duhovi. Tudi med slovenskim narodom vlada prazna vera, da copernice najrajši na kresovo zabajajo živino. Za blagoslovljenje dobiva župnik vse mleko, ki se je bilo isti dan namolzlo, in gospodinje mu še napravijo poseben, prav okusen sir.

Ženske zapustijo o kresovem planine in se podajo v ravnino sena kosit; Anniviersčanje ne poznajo koscev, marveč le kosokinje.

Pastirji zahajajo večkrat s planine v dolino v erkev in se vračajo z vencí, ktere jim spletajo prihodnje tovaršice v življenji, nazaj k svojej čredi. Ko je v dolini košnja opravljena, obišejo žene zopet svoje možake pastirje in se vrnejo še le takrat nazaj v dolino, ko se začne žetev. Po opravljenej žetvi podajo se ženske na planinske senožeti, in potnik jih lahko gleda nastavljene od planinskega podnožja do ledovnika, kako urno in marljivo sučejo kose. Pri Anniviersčanih je žena robkinja moža, kar

Aber ich hätte nicht geglaubt, dass Herr Graf dieser beschränkten Idee vom Patriotismus anhängt. Er nennt sie „Krainische Volkslieder“. Als wenn die Krainer eine eigenthümliche Menschenrace wären. Ich hab' mich schon oft ausgesprochen mündlich und brieflich, dass die Völker nur durch das göttliche Zeichen der Sprache, nicht aber durch willkürliche polit. Grenzen geschieden sind.“

je tudi nekdanj bila in je še zdaj na pr. pri Srbih in drugih Slovanih. Tudi ta okoliščina pričuje za slovansko pokolenje Anniviersčanov.

Proti koncu meseca septembra zapuščajo pastirji planine in se bližajo k svojim šalašem (Sennhütten). Vzamejo pa seboj napravljeni sir, in zadnjo nedeljo meseca septembra obhaja se sirov praznik. Od vsakega šalaša dobi župnik kolač sira. Kolače nesejo v procesiji v farovž, godci naprej, in dosluženi vojaki oblečejo svojo uniformo. Ko so sirove kolače poklonili župniku, podajo se v cerkev in tam prav pobožno molijo. Tudi v tej navadi se vidi takoj slovanski značaj.

Po sirovem prazniku se začne trgateg. Mošt zanesejo v hrame, ki ob vznožji hribov stojé, in tam se napravlja po Švicarskem znani „Eiswein“.

Po trgatvi spravljajo jarino. Med tem pa se že po gorah zima prikaže, in živina se žene v dolino, vendar ljudstvo še ne pride vse iz planine v dolino nazaj. To se zgodi še le meseca januarja, v katerem se občinski računi polagajo, ženitve sklepajo, moški pa na lov zahajajo.

Po zimi ženske predejo in si vso obleko same napravljajo iz raševine, moški imajo delo v gozdih, a gozde štedijo prav previdno, da jim nikdar lesa ne zmanjka.

Ker so Anniviersčanje delavni in štedljivi, so tudi premožni, in ker so v jedi in pijači zmerni, ostanejo prav krepki in zdravi. Črni kruh, suh sir, polenta, to je njihova navadna hrana. Kruh trikrat ali štirikrat skozi leto spečejo, z éno peko segnejo do 4—5 mesecev. Meso uživajo le po nedeljah, in sicer sirovo dobro povejeno, vino se pije le ob žetvi, žganjice pa ne poznajo.

Načina njihovega življenja ne moti nobena civilna, nobena religiozna svečanost. Velikih pojedin, krstikov, ženitvanjskih gostij itd. ne poznajo; edine sedmine se morajo obhajati, in takrat se vina obilno iztoči in dosti pojé. Tudi tukaj se še vidijo ostanki slovanskih šeg in navad, na sedmine še zdaj slovanski narod mnogo drži.

Pogrebi se také-le opravljajo. Truplo mrličevo položi se v trugo, ktera se iz štirih desek napravi. Žlahta pride v bele ruhe oblečena v hišo, v kterej mrlič leži, in narekuje mrliča. Tudi pri polabskih Slovanih je bila navada, kakor letopisci sporočujejo, obleči se v belo oblačilo, kedar se je žalovalo za mrtvimi, in narekovanje je še zdaj navadno pri istranskih Hrvatih in drugih Slovanih.

Ko so mrliča pokopali, gredó vsi navzoči na sedmino, in tam se tako dolgo je in pije, dokler je kaj na mizi. Vsak otrok iz vasi dobi, ako je odmolil eden očenaš za dušno izveličanje mrliča, kupico vina, kos kruha in sira. Pri sedmini si razdelijo premoženje umrlega. Tudi ta navada še živi pri nekterih slovanskih plemenih.

Neveste se „zaarajo“, kakor pri Slovencih. Ako eden zakoncev odstopi, mora dvojno „aro“ plačati. Poroka se vrši v kakej kapelici v jutro zgodaj, a stariši ne pridejo k poroki, kar je tudi na več krajih pri Slovencih navada. Župnik dobi žepno rutico za dar. Pred polstoletjem je bilo tudi še v mojem rojstnem kraju v navadi, gospoda kaplana obdarovati z robcem ali z robačami iz tankega platna, ktere je nevesta napredla.

Staroslovansko, združeno življenje se je tudi pri Anniviersčanih ohranilo. Ljudje hranjujejo živež za 4 ali 5 let v občinski žitnici. Tudi vino je tako shranjeno, in mnogokrat se v tej dolini nahaja vino po 30 let staro in sir po 10 — 15 let star.

Anniviersčanje ne poznajo v svojih rodbinah nobenih predpravic. Posestva se enako razdeljuje med vse otroke in tudi živina; in tako najdeš lahko 10 let stare dečke in dekleta, kateri ti pravijo: To je moje polje, to je moja krava.

Kar se tiče npravnosti, so Anniviersčanje prav pobožni; tatvina jim je neznana, nezakonskih otrok najdeš sila malo, pravde razsodi župnik ali pa občinski prokurator.

Župnik ima velik upliv na svoje ovčice. Če hočejo dekleta na zeleni trati rajati, morajo ga poprej dovoljenja prositi. Kvartanje je ostro prepovedano, in v celej dolini ni oštarije; zato tudi ne srečaš nobenega pijanca. Če bi se mlad fant udal pijančevanju, izobčili bi ga takoj, in dekle, ktero je grešilo, mora v cerkvi očitno pokoro delati.

Mnogo vraž in prazne vere še je ohranil ta pridni narodič. Ako se lisica sredi vasi prikaže, mislijo, da bode vas pogorela in kak hudobnež ogenj natoril. To prazno vero sem našel tudi pri Slovencih. Verjejo tudi, da mrtvi po noči domú prihajajo; zato jim pokrijejo mize in na mize postavijo jedila, da jih uživajo. Enaka vera vladala je tudi pri štajerskih Slovencih. Na Dušno se večerja ne použije vsa, marveč pustijo se ostanki za verne duše v vicah, češ, da one to noč domú hodijo. (Konec pride.)

Jarnikova zapuščina.

Priobčuje *J. Scheinigg.*

VIII.

14. Omenili smo že, da Jarnik ni nasprotoval metelčici, in v dokaz navedli celovške odlomke, ki so pisani z ovim pravopisom. Beri prvo spodaj natisnenih pisem, in jasno ti bode kot beli dan, zakaj ni Jarnik dal Etymologika tiskati z metelčico. Celovski tiskar in založnik ni namreč imel novih črk!